

3 soļi pretī dažādībai tavā klasē

Projekta
"Starpkultūru dialoga sekmēšana skolā"
informatīvs izdevums

Projekts tiek līdzfinansēts Rīgas Domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta
Sabiedrības integrācijas programmas ietvaros

RĪGA
2020

Par projektu "Starpkultūru dialoga sekmēšana skolā"

Izglītības attīstības centrs (IAC) no 2020. gada 17. februāra līdz 2020. gada 15. novembrim īstenoja projektu "**Starpkultūru dialoga sekmēšana skolā**" (Nr. DIKS - 20-251-lī). Projekts tika līdzfinansēts Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta Sabiedrības integrācijas programmas ietvaros.

Projekta mērķis ir veicināt sabiedrības integrāciju Rīgā, īstenojot starpkultūru izglītības pasākumus, kas vērsti uz etniskās saskaņas un iecietības stiprināšanu starp cilvēkiem ar dažādu etnisko, kultūras, reliģisko un lingvistisko mantojumu.

Kāpēc šāds projekts

Augoša sabiedrības dažādība ir realitāte Latvijā. Arī skolās mācās aizvien vairāk skolēnu, kuri pārstāv dažādas tautības, rases un kultūras un kuriem ir atšķirīga reliģiskā piederība. Saskaņā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes datiem 2020. gada 1. jūlijā Rīgā dzīvoja 688 631 iedzīvotājs.¹ Lielākās etniskās grupas Rīgā ir latvieši – 307 360; krievi – 251 143; ukraiņi – 24 986; baltkrievi – 24 388; poļi – 12 179; citu tautību pārstāvji – 42 339.² Rīgā reģistrēti 524 759 Latvijas pilsoņi; 109 511 Latvijas nepilsoņi; 134 bēgļi; 86 bezvalstnieki; 126 personas ar alternatīvo statusu, kā arī 54 015 citu valstu pilsoņi.³ Iebraucēju vidū nozīmīga grupa ir bērni un jaunieši. Izglītības un zinātnes ministrija informē, ka gadu no gada pieaug skolēnu skaits, kuri Latvijā ierodas no citām valstīm. 2016./2017. mācību gadā tie bija 874 skolēni, 2017./2018. mācību gadā – 835 skolēni, bet 2018./2019. mācību gadā – 854 skolēni.⁴ Skolās pieaug arī reemigrējušo bērnu skaits. Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka 2018. gadā Latvijā ieradās 4 852 reemigranti, to skaitā salīdzinoši daudz bērnu vecumā līdz 14 gadiem.⁵ Analizējot situāciju Rīgā, IAC Rīgas domes projektā "AMITIE CODE" veiktajā izpētē secināja, ka 2017. gadā jauniebraucēju un reemigrantu bērni mācījās 75 % Rīgas izglītības iestāžu.⁶ Šie apstākļi aktualizē nepieciešamību skolotājiem prasmīgi darboties multikulturālā vidē un īstenot starpkultūru izglītību.

¹ PMLP statistikas dati (01.07.2020). Pieejams: https://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaitis.pdf

² PMLP statistikas dati (01.07.2020). Pieejams: https://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/ISPN_Pasvaldibas_pec_TTB.pdf

³ PMLP statistikas dati (01.07.2020). Pieejams: https://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/ISPP_Pasvaldibas_pec_VPD.pdf

⁴ IZM statistikas dati. Pieejams: <https://izm.gov.lv/lv/ja-gimene-gatavojas-atgriezties-latvija>

⁵ CSP statistikas dati. Pieejams: https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/iedzivotaji_migracija/meklet-tema/2618-arejas-migracijas-panelapsekojuma-rezultati

⁶ Materiāls darbam ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem izglītības iestādēs (2017), 8. lpp.

Projekta dalībnieki

Projektā iesaistījās vairāk nekā 40 dalībnieki – skolotāji un skolu administrācijas pārstāvji no Rīgas izglītības iestādēm, kuras īsteno latviešu un mazākumtautību izglītības programmas. Tie bija dažādu mācību priekšmetu skolotāji, pedagogi, kas īsteno interešu izglītību, internāta skolotāji, skolotāju palīgi, pagarinātās grupas skolotāji, karjeras konsultanti un starptautisko projektu vadītāji. Projektā iesaistītajiem ir atšķirīga pieredze darbā ar jauniebraucējiem. Daļa skolotāju jau strādā ar audzēkņiem, kuru ģimenes ieradušās Latvijā no citām valstīm, kā arī ar reemigrantu bērniem. Citiem šādas pieredzes nav vai tā ir neliela. Tāpēc īpaši noderīgas bija profesionālās diskusijas un pieredzes apmaiņa par darbu daudz kultūru klasēs.

Cyālvenās projekta aktivitātes

Projektā iesaistītie dalībnieki apguva 24 stundu starpkultūru mācību programmu “Etniskās saskaņas un starpkultūru dialoga sekmēšana skolā”. Programmā tika iekļauti šādi temati: dažādības dimensijas; dažādība izglītībā, aktuālā situācija Rīgā, pedagogu loma; globalizācijas un migrācijas procesu ietekme uz norisēm izglītībā; starpkultūru saskarsme starp indivīdiem ar atšķirīgu etnisko, kultūras, reliģisko, lingvistisko pamatu; stereotipi; pedagogiskās stratēģijas un kritiskās domāšanas instrumenti etniskās saskaņas un dialoga sekmēšanai daudz kultūru klasēs; kopīgu valstisko vērtību izpratnes veicināšana; digitālo rīku un resursu iespējas dažādības vadībā; dažādība un kompetenču pieeja izglītībā u. c. Programmas materiālus dalībnieki adaptēja skolu praksē darbā ar skolēniem, vecākiem, kolēģiem u. c. Dalībnieki dalījās pieredzē par darbu daudz kultūru klasēs.

Vairāk informācijas par programmas apguvi – IAC mājaslapā <http://www.iac.edu.lv/projekti/aktualie-projekti/new-project-page-5/>

Projekta izdevums “3 soļi pretī dažādībai tavā klasē” ir atbalsta materiāls pedagogiem, kuri strādā daudz kultūru klasēs. Izdevumā apkopota projekta dalībnieku pieredze un idejas. Materiāls strukturēts trīs daļās. Pirmais solis – “Apzināties” – sniedz ieteikumus, kā apzināties dažādību kā realitāti un sagatavoties citu kultūru skolēnu uzņemšanai. Otrais solis – “Uzņemt” – piedāvā praktiskus ieteikumus, kā integrēt dažādības dimensiju savā ikdienas darbā klasē. Trešais solis – “Svinēt” – aicina uztvert dažādību kā resursu, lai mācību un audzināšanas procesu padarītu interesantu un daudzveidīgu.

Atbalsta materiāls

1. solis

Apzināties

Vienīgā īpašība, kas ir kopīga cilvēkiem visā pasaulē, ir dažādība.
(Mišels de Montēns)

Padomi

- Uzziniet par jaunā skolēna iepriekšējo dzīvesvietu – valsts valodu, reliģiju, ikdienas dzīvi, tradīcijām, ekonomisko un politisko situāciju, izglītības sistēmu.
- Iepazīstiet skolēnu – viņa valodu prasmi, iepriekšējos mācību sasniegumus, apgūtos mācību priekšmetus, intereses, talantus; iepazīstieties ar skolēna ģimeni.
- Sagatavojiet klasesbiedrus – mudiniet iegaumēt un precīzi lietot jaunā skolēna vārdu; iemācieties dažus vārdus viņa dzimtajā valodā. Pārrunājiet, kā palīdzēsiet skolēnam adaptēties jūsu kolektīvā, aiciniet citus skolēnus uzņemties atbildību, kļūstot par jaunā skolēna mentoriem un skolas labas gribas vēstniekiem.
- Apziniet savu pedagoģiskā atbalsta komandu – sociālo pedagogu, psihologu, mācību priekšmetu skolotājus. Atbalsta resursi var būt arī cilvēki ārpus skolas – svešvalodu studenti, citu skolēnu vecāki, nacionālo kultūras biedrību dalībnieki.

Idejas

- “Dažādības audīts”. Veidojiet klasē uz sienas kolāžu vai domu karti, kas atspoguļo dažādību jūsu klasē, – valodas, kurās skolēni spēj sazināties, viņu talantus un īpašās spējas, dzimtās vietas (valstis, pilsētas) u. c. Regulāri papildiniet informāciju.
- “Vizītkaršu diena”. Katrs skolēns iepazīstina klasesbiedrus ar sevi, pastāstot mazāk zināmu informāciju, piemēram, nosaucot mīļāko ēdienu, mājdzīvnieku, mūziku, cilvēkus, kuri iedvesmo.
- “Pārsteidzošie alfabēti”. Izmantojot savas zināšanas vai interneta rīkus, skolēni mācās uzrakstīt savu vārdu vai, piemēram, vārdus *skola*, *skolēns* ar dažādu alfabētu burtiem (Braila rakstā, arābu valodā, izmantojot hieroglifus, u. c.).
- “Karstās piezīmes”. Veidojiet elektronisku kopdokumentu, kurā pedagogi un atbalsta personāls var ātri reaģēt un apmainīties ar informāciju par jauno skolēnu adaptācijas gaitu, viņu panākumiem, izaicinājumiem. Izmantojiet šo dokumentu kā atbalsta materiālu mazajās pedagoģiskajās sēdēs par jauno skolēnu adaptācijas jautājumiem.

Noderīgs resurss

IAC un RD izdevums “Materiāls darbam ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem izglītības iestādēs”. Pieejams:

 <http://www.iac.edu.lv/izdevumi-un-petijumi/petijumi/new-publication-page/>

2. solis

Uzņemt

Dažādība ir tava vieta pie kopējā galda, iekļaušana ir tava brīvība izteikties pie šī galda, piederība ir tavas tiesības tikt sadzirdētam.
(Liza Fosliena)

Padomi

- Pārrunājiet ar jauno skolēnu skolas noteikumus. Ja iespējams, svarīgākos noteikumus iztulkojiet un iedodiet skolēnam rakstiski.
- Izstaigājiet biežāk lietotos maršrutus skolas ēkā, iepazīstiniet ar skolas personālu.
- Noskaidrojiet jaunā skolēna ēšanas ieradumus un ierobežojumus, iepazīstiniet ar ēdināšanas piedāvājumu jūsu skolā.
- Iesaistiet jauno skolēnu nelielu uzdevumu veikšanā klasē.
- Atcerieties par smaida, uzslavas un iedrošinājuma lielo spēku.

Idejas

- Skolēni veido uzlīmes, atgādnēs un citus vizuālus elementus, kas palīdz klases jaunpienācējiem un viesiem orientēties skolas ēkā.
- Skolēni veido grāmatzīmes, uz kurām pierakstīti “**Labas sadzīvošanas likumi klasē**”.
- **Ceļojums uz “Tolerances valsti”**. “Ceļotāju” grupām jāiesaistās dažādu situāciju risināšanā, kurās novērojama neiecietība vai netaisnība.
- Skolēni izstrādā “**Izcilo padomu grāmatu**”, apkopojot informāciju par to, kā klasē uzņemt skolēnu, kurš ieradies no citas valsts. Tekstu papildina ar atbilstošiem attēliem.
- Skolēni saņem attēlus, kas rāda situācijas, kurās kādam nepieciešama palīdzība. Piemēram, pie datora apjucis cilvēks, kas neprot rīkoties ar tehnoloģijām, jauns skolēns neprot atrast ceļu uz kabinetu u. c. Skolēni analizē, kāpēc šāda situācija ir izveidojusies, kas un kā var palīdzēt.
- Klases piedalās “**Labo darbu nedēļā**”. Uzdevums ir censties pamanīt līdzcilvēkus, kuriem nepieciešama palīdzība, un atbalstīt viņus. Nedēļas noslēgumā skolēni pārrunā gūto pieredzi.

Noderīgs resurss

Latviešu valodas aģentūras materiāli darbam ar reemigrantiem un imigrantiem.

Pieejami:

<https://maciunmacies.valoda.lv/maci/diasporai-un-imigrantiem>

Svinēt 3. solis

Mūzikā ir tikai piecas notis, bet šīs notis veido tik daudz melodiju, ka tās nav iespējams noklausīties pat visas dzīves laikā. Pasaulē ir tikai piecas pamatkrāsas, bet to veidoto nokrāsu daudzums ir bezgalīgs. Pastāv tikai piecas galvenās garšas, bet tās rada neizsmeļamu smaržu un garšu okeānu. Tas viss ir iespējams tikai kopā.

(Sundzi)

Padomi

- Dodiet jaunajam skolēnam iespēju demonstrēt viņa iepriekšējo pieredzi un viņa dzimtās kultūras savdabību. Tomēr neaprobežojieties tikai ar eksotiskā izcelšanu. Tas var pastiprināt atšķirīguma un neiederēšanās sajūtu.
- Izmantojiet iespēju palūkoties uz savu valsti ar jaunā skolēna un viņa ģimenes acīm. Uzziniet, kas ir viņu iemīļotākās apskates vietas Latvijā, kādi vietējie ēdieni viņiem garšo, kādas īpašības viņi ievērojuši vietējos cilvēkos.

Idejas

- “Kultūru nedēļa”. Skolēni pēta kultūru tradīcijas un iejūtas dažādās kultūrās, praktiski darbojoties – ejot rotaļās, gatavojot ēdienu, muzicējot u. c. Mūzikas stundā skolēni noskatās prezentāciju par muzicēšanas tradīcijām valstī, no kuras ieradies jaunais skolēns. Katrs skolēns saņem ritma instrumentu un kopā iemācās nospēlēt kādu jaunā skolēna kultūrā populāru melodiju.
- “Dažādības filmu nakts”. Skolā tiek rīkots filmu vakars, kurā demonstrē dažādu valstu filmas, kā arī filmas, kurās stāstīts par dažādību sabiedrībā, piemēram, “7 stāsti par mums”, “Ručs un Norie”, “Šindlera saraksts”, “Neaizskaramie”, “One little finger”.
- “Sports un dažādība”. Sporta stundās skolēni iepazīstas ar citos pasaules reģionos populāriem sporta veidiem, spēlēm – skatās video un/vai izmēģina kādu spēli, piemēram, petanku, kriketu, ringo, jamadu. Noslēgumā pārrunā, kas veicina kādas sporta spēles popularitāti konkrētā valstī.
- “Hobiju gadatirgus”. Ārpusstundu pasākums, kurā skolēni demonstrē lietas, kuras saistītas ar viņu interesēm un hobijiem, – makšķeres, mūzikas instrumentus, sporta inventāru, galda spēles u. c.
- “Skolā ienāk ģimene”. Skolēnu vecāki, vecvecāki, kuri tiek uzaicināti uz skolu, iepazīstina ar savu profesiju, hobijiem.

Noderīgs resurss

Eiropas Komisijas sagatavots atbalsta materiāls skolotājiem par kultūras dažādības svinēšanu. Pieejams:

https://europa.eu/learning-corner/sites/teachers2/files/files/eych-2018-toolkit-teachers_en.pdf